

свідчить про те, як діяти не слід. На цих прикладах студенти повинні були усвідомити, що жорстока регламентація руйнує творчу атмосферу. Спілкування-залякування поєднує в собі негативне ставлення до вихованців інтернату і авторитарність у способах організації діяльності.

У ході педагогічної практики варто застерегти майбутнього вихователя інтернатного закладу освіти від обрання такого стилю спілкування, який поєднує в собі позитивне ставлення до дітей з лібералізмом – загравання. Він полягає у прагненні молодого педагога швидко завоювати авторитет, поза тривалим пошуком доцільних способів організації взаємодії: Олена В., виконуючи обов'язки вихователя 8 класу, говорить з докором своїм вихованцям: “Ви ж не заробили культпохід до театру ім. М. В. Гоголя на виставу “Сватання на Гончарівці”, а я зверталася до шефів, просила, щоб організували цей культпохід”, Галина П., вихователька 7 класу, звертаючись до хлопчиків, говорить: “У вас найкрасивіші шапочки і спортивні костюми, які я, як ваш вихователь, одержала для вас, а ви відмовились від участі у змаганні. Микола Петрович своїм

шестикласникам такого не одержав, як я вам, а вони ж беруть участь у змаганні”, Катерина В., вихователька 5 Б класу, в гонитві за любов'ю дітей, говорить: “У вас же і успішність низька, і кілька грубих порушень поведінки, а я вам такий вечір відпочинку організувала!”

Висновок. Таким чином, студенти усвідомлюють, що спрямованість на дитину, її розвиток, захопленість своєю справою, професійне володіння організаторською технікою і делікатність – ось що стає запорукою продуктивного стилю у педагогічній праці.

БІБЛІОГРАФІЯ:

1. Кан-Калик В.А. Учителю о педагогическом общении. – М., 1987. – С. 97-100.
2. Педагогічна майстерність: підручник / І.А.Зязюн. – К.:Вища шк., 1997. – 249 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Куторжевська Любов Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної і корекційної педагогіки Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Коло наукових інтересів – підготовка вихователя інтернатного закладу, теорія та методика виховання в інтернатних закладах, соціально-педагогічна робота в закладах освіти.

УДК 37

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ

Оксана КУТОРЖЕВСЬКА (Полтава)

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується відходом від тоталітарної уніфікації і стандартизації педагогічного процесу, інтенсивним переосмисленням цінностей, пошуками нового в теорії та на практиці навчання і виховання. Саме інновації є результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих педагогів і цілих колективів. Педагогічні інновації, – стверджує А. Гулевська-Черниш, – стали предметом спеціального дослідження вчених у 50-х рр. ХХ ст. на Заході і в останні два десятиліття в Україні [7. с. 490]. У сучасній освіті проголошено один із важливих принципів навчально-виховного процесу – принцип варіативності, який дає можливість вибирати та конструювати педагогічний процес за будь-якими моделями. Нині створюється нова педагогіка, – зауважує І. Дичківська, – характерною ознакою якої є

інноваційність – здатність до оновлення, відкритість новому [3, с. 7]. Уведення професії “соціальний педагог” і підготовка її у вищих навчальних закладах відкрили нові підходи у вітчизняній науці й практиці: підготовка соціального педагога, – стверджує С. Харченко, – повинна будуватися на новій теоретичній основі, яка передбачає перехід до конкретних педагогічних і соціальних технологій, покликаних допомогти людині у вирішенні її найрізноманітніших, як суто індивідуальних, так і соціальних проблем [13, с. 199]. У формуванні готовності (структурними блоками якої є *створення нового* в системі освіти і педагогічної науки – введення нових курсів, спецкурсів до змісту вузівського навчання, *сприйняття нового* соціально-світовим співтовариством завдяки новій соціальній ситуації в країні та *застосування педагогічних новацій* на практиці) майбутнього соціального

педагога до інноваційної діяльності в процесі фахової підготовки велике значення мають інтерактивні методи навчання як інноваційні методи спілкування на основі діалогу. **Метою** нашого дослідження є схарактеризувати інтерактивні методи навчання як інноваційні методи спілкування на основі діалогу.

Аналіз останніх досліджень. У контексті соціально-педагогічних теорій новизна, інновації характеризуються нововведення в соціально-педагогічну діяльність нових технологій, основою яких є сучасна соціально-педагогічна ідея підготовки фахівця, орієнтована на здобуття у кожного майбутнього соціального педагога умінь і навичок, необхідних для успішної діяльності в соціумі. Педагогічна технологія – своєрідна конкретизація методики, проект певної педагогічної системи, що реалізується на практиці; змістова техніка реалізації навчально-виховного процесу; закономірна педагогічна діяльність, яка реалізує науково-обґрунтований проект навчально-виховного процесу і має вищий рівень ефективності, надійності, гарантованого результату, ніж традиційні методики навчання й виховання, –

стверджує І. Дичківська [3, с. 345]. Шляхами реалізації підготовки соціальних педагогів є експериментальна діяльність, носіями – творчі фахівці соціально-педагогічної сфери. Метою формування готовності майбутніх соціальних педагогів до інноваційної діяльності є професійна підготовка в педагогічному вищому навчальному закладі, яка складається з трьох блоків: соціально-гуманітарного, психолого-педагогічного, спеціального. Вони є базовим компонентом професійної культури майбутнього фахівця.

Одним із теоретичних підходів щодо вивчення готовності є трактування її як підготовленості у безпосередньому зв'язку з формуванням та вдосконаленням психічних процесів, станів особистості, що є необхідними для успішного виконання діяльності. На думку В. Крутецького, готовність є синтез властивостей особистості, що означає її придатність до діяльності. До них дослідник відносить: активне позитивне ставлення до діяльності, схильність займатися нею, що перетворюється в пристрасну захопленість; ряд характерологічних рис та стійкі інтелектуальні почуття; наявність під час діяльності сприятливих для її виконання психічних станів; певний запас знань, умінь і навичок у відповідній галузі; означені психологічні особливості в сенсорній та розумовій сферах, що відповідають вимогам цієї діяльності [9]. Дослідники М. Дьяченко, Л. Кандилович розглядають готовність як налаштованість, актуалізацію та пристосування можливостей

особистості для успішних дій у цей момент; внутрішню налаштованість особистості на певну поведінку в процесі виконання навчальних і трудових завдань, настановлень на активні цілеспрямовані дії. Готовність до того чи іншого виду діяльності, – зауважують дослідники, – це цілеспрямоване вираження особистості, що включає її переконання, погляди, відносини, мотиви, почуття, вольові та інтелектуальні якості, знання, уміння, навички, настановлення, налаштованість на певну поведінку [4, с. 4]. Отже, дослідники трактують готовність як стан та як інтегральну якість особистості. Досліджуючи “готовність до діяльності”, М. Левітов виділяє довготривалу готовність та короткочасний стан готовності, який дослідник називає “передстартовим станом” та виділяє три її види: звичайна готовність, що виникає перед роботою, до якої в цей час не вимагається особливих вимог; підвищена готовність, що виникає перед роботою та відрізняється новизною, творчим характером; знижена готовність, що виявляється у відвертанні уваги, незібраності, помилкових діях при сильній неконтрольованій емотивності особистості [10, с. 22]. В. Аршавський, В. Ротенберг зазначають, що тривалі фрустрації та тяжкі психічні хвилювання вбивають творчі елементи діяльності. Таких ситуацій можливо уникнути або звести їх до мінімуму, – стверджують дослідники, – якщо людина буде озброєна прийомами саморегуляції, тому ауторегулятивні параметри особистості включаються в зміст психологічної готовності як один з найбільш значущих [1, с. 120]. На особистісно-діяльнісному рівні як цілісне виявлення усіх сторін особистості, що дає можливість виконувати свої функції, розглядає готовність дослідник А. Деркач [6]. Л. Канішевська розуміє готовність як цілісне особистісне утворення, як приватне виявлення готовності до самостійної педагогічної діяльності [8, с. 147], Д. Узнадзе трактує готовність як специфічний стан, що виникає в суб'єкта у випадку наявності будь-якої потреби та ситуації її задоволення, описуючи настановлення як опосередковане утворення між впливом середовища та психічними процесами, які пояснюють поведінку людини, її емоційні та вольові процеси [12].

Аналіз наукової літератури дозволяє стверджувати, що поняття “готовність до педагогічної діяльності” не має єдиного тлумачення. Однак, можна констатувати певну єдність поглядів дослідників, – стверджує Герасимов, – щодо сутності цього поняття: готовність – складне структурне утворення, у центрі якого знаходиться усвідомлення педагогічної праці як головного сенсу життя, готовність до педагогічної діяльності передбачає

сумлінне та відповідальне ставлення до педагогічної діяльності; прагнення виконувати її з позицій творчого підходу; сформованість стійких мотивів професійної діяльності; наявність професійних знань, умінь і навичок [5]

У контексті цього визначення готовність майбутніх соціальних педагогів до інноваційної діяльності нами розуміється як цілісне особистісне утворення, яке передбачає здатність суб'єктів освітньої діяльності до генерації ідей, до їхнього втілення, до аналізу моніторингових даних та продукування нової педагогічної ідеї, до оприлюднення результатів, а також забезпечення умов для реалізації нових ідей у систему освіти [2, с. 78].

Виклад основного матеріалу. Згідно з навчальним планом підготовки бакалавра з галузі знань 0101 “Педагогічна освіта” за напрямом 6.010106 “Соціальна педагогіка” окрім нормативних навчальних дисциплін, навчальний план підготовки фахівців пропонує вибіркові навчальні дисципліни, а саме: п'ятикурсники опрацьовують спецкурс “Інноваційна діяльність соціального педагога”, так як значущою в теорії і практиці підготовки соціального педагога є проблема формування його готовності до інноваційної діяльності, до створення освітньо-виховного середовища. Предметом вивчення спецкурсу «Інноваційна діяльність соціального педагога» є формування готовності майбутніх соціальних педагогів до інноваційної діяльності в процесі фахової підготовки. Програма вибіркової навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів: “Загальні питання інноватики як вчення про створення, оцінювання, освоєння й використання соціально-педагогічних новацій у практичній діяльності соціального педагога” та “Реалізація (теоретичний і практичний аспекти) інноватики в діяльності соціального педагога”. Згідно навчального плану спецкурсу “Інноваційна діяльність соціального педагога” майбутні фахівці знайомляться з лекціями (“Теоретичні основи соціально-педагогічних інновацій”, “Психолого-педагогічні аспекти готовності соціальних педагогів до інноваційної діяльності”, “Структурні блоки інноватики”, “Тенденції, принципи, закони та закономірності інноваційної діяльності соціального педагога”, “Готовність соціального педагога до інноваційної діяльності”, “Теоретичний аспект готовності соціальних педагогів до інноваційної діяльності”, “Реалізація теоретичного аспекту готовності соціальних педагогів до інноваційної діяльності на практиці”) та обговорюють проблемні питання на семінарсько-практичних заняттях. Завдяки ж сучасному втручанням, – зауважує І. Зязюн, – у педагогічний процес мас-медіа та Інтернету збагачується теоретична

підготовка майбутніх соціальних педагогів шляхом упровадження нового змісту, різноманітних форм і методів нової соціальної інформації. Сьогодні в науковому обігу все ширше використовуються такі поняття, як “медіа”, “медіасередовище”, “медіапростір” тощо. Грунтовно соціально-педагогічне тлумачення “медіасередовище” поняття подає О. Петрунко: “... соціальне середовище існування людей в інформаційних суспільствах може бути визначене як медіасередовище” [11, с. 22]. Екрани телебачення пропонують ряд соціальних телепроектів: “Стосується кожного”, “Серце підкаже”, “Говорить Україна”, “Я соромлюся свого тіла”, “Хата на тата”, “Врятуйте нашу сім'ю”, “Обережно, діти”, “Українські сенсації”, “Один за всіх”, “Гроші”, “Судові справи”, “Сімейний суд”, “Кохана, ми вбиваємо дітей”, “Вагітна в 16” та ін..

На практичних заняттях дисципліни “Інноваційна діяльність соціального педагога” студенти знайомляться з телепроектом “Серце підкаже” як інноваційним проектом щодо влаштування на виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у родинне оточення, адже сім'я – найважливіший інститут соціалізації особистості, де дитина забезпечується любов'ю, моральною, правовою та іншими видами відповідальності усіх її членів, взаєморозумінням та емоційною прихильністю. Суть проекту: телеканал “Інтер” презентував українському глядачеві новий соціальний проект “Серце підкаже”, який щопонеділка протягом двох місяців 2012 року хвилював багатомільйонну аудиторію телеглядачів, адже вирішувалася доля 13 дітей-сиріт 7-13 років, вихованців інтернатних закладів освіти, які мали змогу познайомитися з двома родинами (де уже виховувалися прийомні діти) і вирішувати, з ким залишитися – це був вибір серця. З великим хвилюванням і зацікавленістю переглядали студенти телепроект, і написали схвальні відгуки: “Я вражена проектом: кожна дитина залишилася в тій сім'ї, яку сама обрала”, “Проект показав, що є люди, яким не байдужа доля дітей-сиріт”, “Діти щасливі, що знайшли родину”, “Діти довіряють прийомним батькам, називають їх *мама і тато*”, “Переглядаючи проект, на очах з'являються сльози радості, що дитина-сирота влаштована в сім'ю”, “Я рада, що є люди з великим, добрим серцем”, “У проекті ми побачили героїв нашого часу”, “Я вражена: у сім'ї, де є прийомні діти, батьки беруть відповідальність ще за одну знедолену дитину”, “Вперше переглядала проект, проте стільки емоцій: ніякий матеріальний статок не замінить сім'ю”, “Соціальний проект – це одна з найпотрібніших телепередач!”, “Тема допомоги дітям – свята, необхідна”, “... надана можливість

тринадцятьом дітям-сиротам знайти родинне оточення”, “... приклад для сімей, як організувати виховання у великій родині”, “Ми відчули, що діти самостійно робили вибір, а не з примусу”. Переглядаючи телепроект “Серце підкаже”, студенти висловлюють паралельно з ґрунтовними, позитивними відгуками (“Організатори передачі продумали про психологічний стан дітей, звертаючись до них по імені”, “Сім’ї, які брали на виховання дітей, не мали наміру розділяти біологічних братів-сестер”, “Діти, яких влаштували на виховання в родині, отримували характеристики різних фахівців: вихователів, психологів”, “Такі телепроекти потрібні для суспільства, щоб підняти проблему про дітей-сиріт”, “Я впевнена: після таких телепроектів зменшиться кількість дітей-сиріт у інтернатних закладах освіти”), глибоко шануючи і поважаючи життєвий досвід, мудрість організаторів та ведучих телепроекту, свої критичні міркування, а саме: “Проект образив багато тисяч дітей-сиріт, які, я впевнена, теж протягом двох місяців бачили цю телепередачу”, “Телевізори в інтернатних закладах освіти є: у багатьох дітей з’явиться надія, нездійсненна мрія – бути запрошеним до проекту чи влаштованим у родину”, “Із сирітства не варто робити шоу...”, “... несправедливо, що увага зосереджена на конкретних тринадцяти дітях, а не на проблемі взагалі”, “Родина, яку не обрали, виглядає незручно перед усією Україною”, “Ідея проекту не продумана: увага прикута кілька місяців до тринадцяти дітей-сиріт, а їх-то в Україні – тисячі...”, “Відчувається: дітям жаль батьків, яких вони не обрали”, “Люди! Якщо у вас є можливість допомогти дитині-сироті, не робіть з цього шоу!”, “Дитині важко дається вибір, адже на неї дивляться сотні очей”, “Діти приймають рішення, яке коштуватиме їм їхнього подальшого життя”, “Дитина потрапляє в міні-інтернат”, “Мені боляче дивитися цю передачу: це був великий психологічний стрес для дитини”, “Я була з дітьми по той бік екрану”, “А чи хотіли діти – учасники телепроекту, щоб глядачі бачили їхні сльози, смакували їхніми життєвими історіями?”, “Дитина в новій сім’ї не буде бажаною, єдиною і неповторною, а буде одна з багатьох”, “Хочу звернути увагу саме на моральний аспект проекту, ми обираємо для себе все: де навчатися, в якій лікарні лікуватися, чим харчуватися, в якому магазині купляти одяг та продукти, обираємо собі другу половинку, але батьків ми не обираємо. А проект пропонує вибрати батьків...”. Завдяки саме інтерактивному методу навчання (спілкування на основі діалогу) студенти збагачують свій інформаційний багаж знань щодо влаштування на виховання дітей, позбавлених сімейного оточення. Діалог може виявлятися як елементарне повторення, – стверджують

дослідники [1, с.142], а може досягати філософської бесіди. Саме така бесіда відбувається на практичних заняттях дисципліни “Інноваційна діяльність соціального педагога”.

Висновки. Таким чином, згідно навчального плану спецкурсу “Інноваційна діяльність соціального педагога” майбутні фахівці не лише знайомляться з лекціями, а і обговорюють проблемні питання на практичних заняттях, використовуючи інтерактивні методи навчання – методи спілкування на основі філософського діалогу, що формує готовність майбутніх фахівців до інноваційної діяльності.

БІБЛІОГРАФІЯ:

1. Аршавский И. А. Физиологические механизмы и закономерности индивидуального развития: Основы теории онтогенеза / И.А. Аршавский. – М.: Наука, 1982. – 2700 с.
2. Дошкільна освіта: словник-довідник: понад 1000 термінів, понять та назв / упор. К.Л. Кругій, О.О. Фунтікова. – Запоріжжя: ТОВ “ЛПКС” ЛТД, 2010. – 324 с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб./ І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Дьяченко М.И. Готовность к деятельности в напряженных ситуациях / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович, В.А. Пономаренко. – Минск: Изд-во “Университетское”, 1985. – 206 с.
5. Герасимов А.С. Педагогические средства воспитания толерантности у детей младшего школьного возраста / С.А. Герасимов. – Архангельск, 2004. – 270 с.
6. Деркач А.А. Педагогика и психология деятельности организатора детского спорта: учебное пособие для педагогических институтов / А.А. Деркач, А.А. Исаев. – М.: Просвещение, – 1985. – 335 с.
7. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери: [2-ге вид.; за заг. ред. проф. І.Д. Звереві]. Київ, Сімферополь: Універсум, 2013. – 536 с.
8. Канішевська Л.В. Виховання соціальної зрілості старшокласників загальноосвітніх шкіл-інтернатів у позаурочній діяльності: Монографія.– К.: ХмЦНЦ, 2011. – 368 с.
9. Крутецкий В.А. Основы психологической психологии / В.А. Крутецкий. М. : Просвещение, 1972. – 255 с.
10. Левитов Н.Д. Психология труда Н.В. Левитов. – М.: Учпедгиз, 1963. – 334 с.
11. Петрунько О. Діти і медіа: соціалізація в агресивному медіасередовищі: [монографія] / О. Петрунько. – Ніжин: ТОВ «Видавництво “Аспект-Поліграф”», 2011. – 480 с.
12. Психолого-педагогічний факультет Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка: історична, організаційно-педагогічна і науково-методична ретроспектива: монографія [за заг. ред. Н.Д. Карапузової]. Полтава: Дивосвіт, 2014. – 452 с.
13. Узнадзе Д.Н. Экспериментальные основы педагогики установки / Д.Н. Узнадзе // Психологические исследования. – М.: Наука, 1966. – 451 с.
14. Харченко С.Я Соціалізація дітей та молоді в процесі соціально-педагогічної діяльності: теорія і

практика: Монографія / С.Я. Харченко. – Луганськ: Альма-матер, 2006. – 320 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Куторжевська Оксана Анатоліївна – аспірант кафедри соціальної і корекційної педагогіки

Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Коло наукових інтересів – формування готовності майбутнього соціального педагога до інноваційної діяльності

УДК 37. 035

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ В УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ

Лілія ЛЕВИЦЬКА (Черкаси)

Вища освіта в Україні визнана однією з провідних галузей розвитку суспільства. Підтвердженням цього факту є ряд законодавчих документів, в яких відображено стратегічні напрями розвитку вищої освіти: Конституція України, Закони України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, Національна доктрина розвитку освіти, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України.

Реформування системи вищої освіти України, підвищення якості та її удосконалення є пріоритетними завданнями суспільства, які зумовлені процесами глобалізації та потребами створення належних умов для індивідуального розвитку людини, її соціалізації та самореалізації у сучасному світі. Ключові завдання освітньої політики – це позитивні умови для гармонійного розвитку особистості, її творчої самореалізації, переорієнтація змісту освіти та удосконалення навчально-виховного процесу у рамках демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних науково-технічних досягнень.

Пріоритетними напрямками державної політики щодо розвитку вищої освіти є:

- особистісна орієнтація вищої освіти;
- формування національних і загальнолюдських цінностей;
- створення для громадян рівних можливостей у здобутті вищої освіти;
- постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу;
- запровадження освітніх інновацій та інформаційних технологій;
- формування в системі освіти нормативно-правових і організаційно-економічних механізмів залучення і використання позабюджетних коштів;
- підвищення соціального статусу і професіоналізму працівників освіти, посилення їх державної і суспільної підтримки;
- розвиток освіти, як відкритої державно-суспільної системи;
- інтеграція вітчизняної вищої освіти до європейського та світового освітніх просторів[1].

Для реалізації інтеграційних процесів України до Європейського Союзу та для курсу входження України до європейського політичного, економічного і культурного простору, отримуючи при цьому членство у Європейському Союзі Указами Президента України затверджена Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу

Інтеграція до європейського інтелектуально-освітнього та наукового простору полягає у впровадженні європейських стандартів в освіті, науці і техніці, поширенні культурно-історичних і науково-технічних здобутків у ЄС. Усі названі вище кроки повинні сприяти підвищенню в Україні європейської культури та інтеграції до ЄС. Реалізація даного завдання передбачає повне зняття обмежень, що стосуються обміну та поширення інформації. Рациональним, на нашу думку, є створення спільних наукових, освітніх та культурних проєктів із залученням українських науковців до загальноєвропейських наукових досліджень. Отже, європейська інтеграція – це представлення України цивілізованому світу, її перехід від тоталітарного до демократичного суспільства.

Ефективним на шляху України до європейського наукового простору є Болонський процес як головний інструмент глобалізації. Європейська наукова спільнота заохочує країни-учасниці до підвищення якості власної освіти, надаючи при цьому фінансову і політичну підтримку. Інтеграція вищої освіти України в Болонський процес повинна спрямовуватись на розвиток і набуття нових якісних умінь та навичок, зберігаючи при цьому національні стандарти якості освіти і уникаючи надмірної перебудови освітньої системи. У програмному документі Болонського процесу MAGNA CHARTA UNIVERSITATUM сказано: «Університети повинні давати майбутнім поколінням освіту і виховання, що навчать їх, а через них інших, поважати велику гармонію навколишнього середовища і самого життя» [2]. Основною метою інтеграції є підготовка навчальними закладами таких фахівців, знання й уміння яких могли б бути використані як на користь нашої країни, так і на користь усієї